

BOSNA I HERCEGOVINA (nivo 2)

Vlasti Bosne i Hercegovine (BiH) se ne pridržavaju u potpunosti minimalnih standarda za eliminiranje trgovine ljudima, ali ulažu značajna nastojanja u tom pravcu. One su pokazale općenito povećana nastojanja u poređenju s prethodnim izvještajnim periodom, uzimajući u obzir utjecaj pandemije bolesti COVID-19, ako ga je bilo, na njihov kapacitet borbe protiv trgovine ljudima; stoga je Bosna i Hercegovina ostala na nivou 2. Među njima je i jačanje ukupnih nastojanja u pravcu krivičnog gonjenja na nivou države, entiteta Federacija BiH (Federacija) i Brčko distrikta, gdje je osuđen veći broj trgovaca ljudima. Sudije su izrekle veći broj kazni zatvora u adekvatnom trajanju i među njima je i jedan sudija u Tuzlanskom kantonu koji je izrekao do danas najvišu kaznu za organiziranu trgovinu djecom. Tužilaštvo BiH je zaposlilo još jednog specijalnog tužioca i istražitelja u Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija, a vlasti su uplatile sredstva namijenjena za sedam sigurnih kuća kojima upravljuju nevladine organizacije nakon što u 2021. godini nisu dodijelile sredstva za asistenciju žrtvama. Vlada je, uz finansijsku i tehničku pomoć jedne nevladine organizacije, formirala pet dodatnih mobilnih timova za identifikaciju ranjivih kategorija stanovništva i dodijelila sredstva trima lokalnim nevladinim organizacijama za organiziranje kampanja podizanja svijesti. Međutim, vlasti nisu ispunile minimalne standarde u nekoliko ključnih područja. Vlasti su identificirale manje žrtava, a entitet Republika Srpska (RS) nije osudio niti jednog trgovca ljudima. Organima za provođenje zakona i dalje nedostaju kapaciteti, resursi i tehničko znanje, što je ometalo njihovu sposobnost provođenja djelotvornih istraga i krivičnog gonjenja usmjerenog na žrtve. Vlasti nisu proaktivno radile na identifikaciji žrtava, zbog čega su često nadležne institucije vlasti kažnjavale žrtve za nezakonita djela čije je izvršenje direktna posljedica toga što su bile žrtve trgovine ljudima i posebno su izdavale prekršajne naloge za počinjene prekršaje ili prosjačenje. Neki organi vlasti nisu istraživali slučajevе potencijalnog prisilnog prosjačenja djece i prisilnog rada koji obuhvataju pripadnike romske zajednice, nego su ih radije pravdali kao tradicionalne kulturološke prakse i običaje i djecu vraćali u njihove porodice čak i kada su roditelji bili uključeni u iskorištavanje svoje djece. Vlasti nisu usvojile smjernice i standarde za pomoć žrtvama, a neke kantonalne vlade nisu u

svojim budžetima predvidjele sredstva za naknadu za rad u regionalnim monitoring timovima (RMT), čime je ometano učešće u radu i koordinacija.

PREPORUKE PREMA PRIORITYIMA: Energično provoditi istrage, krivično goniti i osuditi počinitelje djela trgovine ljudima i tražiti adekvatne kazne koje obuhvataju, kad god je to moguće, dugotrajne kazne zatvora. *Obučiti službenike koji prvi dolaze u kontakt sa žrtvama u oblasti identifikacije i upućivanja žrtava i povećati proaktivna nastojanja u pravcu identificiranja žrtava, posebno među migrantima, izbjeglicama, tražiteljima azila i pripadnicima romske zajednice.*Osigurati da žrtve ne budu neprimjereno kažnjene za nezakonita djela čije je izvršenje direktna posljedica toga što su bile žrtve trgovine ljudima, posebno žrtve trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, prisilnog prosjačenja i prisiljavanja na činjenje krivičnih djela.*Povećati resurse i broj zaposlenih i organizirati više obuka za institucije za provođenje zakona, potrebnih za istraživanje složenih predmeta trgovine ljudima. *Nastaviti izdvajati dovoljna finansijska sredstva za sigurne kuće koje vode nevladine organizacije i organizacije koje pružaju usluge žrtvama. *Usvojiti i provoditi izrađene smjernice i standarde o pružanju pomoći žrtvama. * Donijeti i provoditi politike kojima će se formalno razdvojiti procedure identifikacije žrtava i službene dodjele statusa žrtve od saradnje žrtve u istrazi i krivičnom postupku. *Uspostaviti procedure kojima će se osigurati da u predmetima trgovine ljudima postupaju obučeni tužioци. *Primijeniti pristupe usmjerene na žrtve u krivičnom gonjenju, posebno u slučaju djece, i ojačati pristup pravdi, kao što je izdvajanje dovoljnih sredstava za nevladine organizacije koje pružaju pravnu pomoć. *Obučiti sudije kako bi shvatile težinu djela trgovine ljudima prilikom izricanja presuda i tužioce i sudije upoznati s pitanjem sekundarne traume i pristupima usmjerenim na žrtvu. *Uključiti zagovarače iz romske zajednice u procese odlučivanja u okviru borbe protiv trgovine ljudima. *Obučiti sudije na temu dodjele odštete u krivičnom postupku, uspostaviti procedure oduzimanja nezakonito stečene imovine od trgovaca ljudima i uvesti djelotvorne metode blagovremene dodjele odštete. *Predvidjeti u budžetu sredstva za naknadu za rad u regionalnim monitoring timovima i iste uplaćivati članovima svih regionalnih monitoring timova.

KRIVIČNO GONJENJE

Vlasti su povećale nivo nastojanja u pravcu provođenja zakona. BiH se sastoji od dva entiteta u državi - Federacije i RS-a. Svaki entitet ima političku, zakonodavnu i sudsku vlast. Brčko distrikt je samoupravna jedinica pod ingerencijom države. Na entitetskom nivou se procesuiraju djela interne trgovine ljudima počinjena u entitetima, a na državnom nivou trgovina ljudima sa međunarodnim aspektima. Prema članu 186. Krivičnog zakona BiH, kažnjiva su djela trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada samo ako je žrtva iskorištavana u državi u kojoj nema prebivalište ili čija nije državljanin; istim članom je predviđena kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina. Prema članu 210. (a) i 210. (b) Krivičnog zakona FBiH, kažnjiva su djela trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada i predviđena je kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina. Prema članu 145. Krivičnog zakona RS, kažnjiva su djela trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada i predviđena je kazna zatvora u trajanju od najmanje tri godine. Prema članu 146. Krivičnog zakona RS, kažnjiva je trgovina djecom i predviđena je kazna zatvora od pet do 20 godina. Prema članu 207. (a) Krivičnog zakona Brčko distrikta, kažnjiva su djela trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada i predviđena je kazna zatvora od najmanje pet godina. Ove kazne su dovoljno oštре i što se tiče trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, razmjerne su kaznama koje su zaprijećene za druga teška krivična djela, kao što je silovanje.

Tužilaštvo BiH je pokrenulo dvije istrage protiv dvije osumnjičene osobe i u 2022. i u 2021. godini, ali nije podiglo niti jednu optužnicu, što je pad u odnosu na broj optužnica podignutih protiv dvije osobe u 2021. godini. Sud BiH je osudio pet trgovaca ljudima, što je porast u odnosu na 2021. godinu, kada je osuđen jedan trgovac ljudima. Sud BiH je izrekao kazne zatvora u rasponu od 12 godina, uz sporednu novčanu kaznu, do 2 godine, uz sporednu novčanu kaznu. U Federaciji su pokrenute istrage protiv 13 osumnjičenika u 10 predmeta, u odnosu na 16 osumnjičenika u sedam predmeta u 2021. godini. Tužioci u Federaciji su krivično gonili 7 osoba u šest predmeta, što je pad u odnosu na 11 opruženih u 2021. godini. Sudovi u Federaciji su osudili 11 trgovaca ljudima, što je povećanje u odnosu na 7 trgovaca ljudima u 2021.

godini. Sudije u Federaciji su protiv 8 trgovaca ljudima izrekle kazne zatvora od 22 godine do pet godina, a protiv tri trgovca ljudima kazne u rasponu od kazne zatvora od jedne godine do novčane kazne, dok za jednog trgovca ljudima nisu dostavili informacije o izrečenoj kazni. U RS-u su istrage vođene protiv pet osumnjičenih u četiri predmeta, što je povećanje u odnosu na dva osumnjičena u dva predmeta. U RS-u je podignuta optužnica protiv jedne osobe 2022. godine, kao i 2021. godine. Sudovi u RS-u nisu osudili nijednog trgovca ljudima, što je pad u odnosu na presude protiv dva trgovca ljudima 2021. godine. U Brčko distriktu nije pokrenuta niti jedna istraga, što je pad u odnosu na istrage protiv tri osumnjičene osobe u 2021. godini. Podignuta je optužnica protiv jedne osobe, u odnosu na tri osobe u 2021. godini. Sud u Brčko distriktu je izrekao osuđujuću presudu protiv dva trgovca ljudima, u odnosu na 2021. godinu u kojoj je donesena osuđujuća presuda protiv jednog trgovca ljudima. Sudija u Brčko distriktu je izrekao trgovcu ljudima kaznu zatvora od pet godina i dva mjeseca, a drugom kaznu zatvora od dvije godine. Sudije su sve češće izricale značajne zatvorske kazne. Naprimjer, Kantonalni sud u Tuzli je u novembru 2022. godine prvi put osudio šest trgovaca ljudima za organiziranu trgovinu djecom i osudio jednog trgovca na 22 godine zatvora, a ostale na ukupno 52 godine zatvora, što je najveća kazna za trgovinu ljudima u BiH do danas. Međutim, sudske postupci su uglavnom trajali godinama, a u prethodnim godinama su sudije uglavnom izricale kazne koje su bile blaže od zakonom propisanih minimalnih kazni, navodeći nerazumne „olakšavajuće okolnosti“ kako bi smanjile visinu kazne. Osim toga, vlasti su izvijestile da su trgovci ljudima izbjegavali služiti kaznu zatvora koristeći se zakonskom odredbom prema kojoj se kazna zatvora do jedne godine zamjenjuje novčanom kaznom tako što se svaki dan izrečene kazne zatvora izjednačava sa 100 KM (55 USD).

Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA) vodi operativni tim od 20 službenika iz četiri regionalna ureda, a Tuzlanski kanton u Federaciji ima specijalnu jedinicu za borbu protiv trgovine ljudima, osim oficira za vezu za trgovinu ljudima u svim policijskim jedinicama u Kantonu. Kanton Sarajevo je imenovao po dva oficira za vezu u svakoj od sedam policijskih stanica, ali promatrači su izvijestili da barem jedan šef policijske stanice nije znao koji je policijski službenik imenovan za oficira za vezu. Tužilaštvo BiH ima Odsjek za

borbu protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija u kojem je zaposlen još jedan specijalni istražitelj i još jedan tužilac, tako da u njemu rade ukupno četiri specijalna tužioca. U drugim kantonima u Federaciji, u RS-u i Brčko distriktu ne postoje specijalizirani službenici, iako su jedinice za borbu protiv organiziranog kriminala i korupcije određene za vođenje istrage u predmetima trgovine ljudima. Nadležni organi i dalje redovno vode istrage i podižu optužnice za djela trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, prisilnog prosjačenja i trgovine ljudima u koja su uključeni članovi porodica, kvalificirajući ih kao lakša djela, kao što su „poticanje na prostituciju“, „zanemarivanje djeteta“ i „poticanje na dječiju prostituciju“. Organi za provođenje zakona i dalje navode da su kapaciteti, resursi i stručno znanje nedovoljni, što im onemogućava da provode djelotvorne istrage. Naprimjer, vlasti su izvjestile o teškoćama u prikupljanju potrebnih dokaza u predmetima trgovine ljudima zbog nedostatka resursa i znanja za provođenje posebnih istražnih radnji kako bi se potkrijepili iskazi žrtava. Tužioci su izvjestili da se ocjenjuju prema ostvarivanju mjesecnih kvota, čime se potiču na kvalifikaciju djela trgovine ljudima kao lakših djela u kojima je krivično gonjenje lakše i brže, dok policija nailazi na teškoće u istragama trgovine ljudima koje se provode u više kantona ili u oba entiteta, uslijed nedostatka komunikacije i koordinacije među kantonalnim tužiocima. Glavni tužilac BiH predsjedava Udarnom grupom za borbu protiv trgovine ljudima (Udarna grupa) koja koordinira aktivnosti organa za provođenje zakona u entitetima u predmetima trgovine ljudima. Vlada je izdvojila 80.000 KM (43.720 USD) za naknade za rad u Udarnoj grupi i operativne troškove u 2022. i 2021. godini. Udarna grupa se sastajala mjesечно i vodila mrežu tužilaca i istražitelja kako bi olakšala koordinaciju širom BiH. Stoga je većina tužilaštava, osim onih u RS-u, imenovala svoje primarne kontakte za predmete trgovine ljudima koji sudjeluju u radu mreže.

Sudovi u BiH su izvjestili o procesuiranju i izricanju osuđujuće presude jednom državnom službeniku iz općine Vlasenica za primanje mita za izdavanje lažnih izvoda iz matične knjige rođenih i matične knjige državljana koji su korišteni u svrhu olakšavanja trgovine ljudima. Tužilaštvo BiH sarađuje s organima u Hrvatskoj, Crnoj Gori, Srbiji i Sloveniji u predmetima trgovine ljudima. Osim toga, Tužilaštvo BiH je nastavilo djelovati u okviru zajedničkog

istražnog tima skupa s organima Švedske na istrazi jednog slučaja prisilnog rada; nadležni organi su podigli optužnicu za trgovinu ljudima protiv tri osobe u BiH i pet osoba u Švedskoj. Vlasti su okončale zajedničku istragu sa organima u Francuskoj, koja je otvorena 2015. godine, protiv bosansko-hercegovačkog - hrvatskog bračnog para koji je navodno prisiljavao šestoro romske djece na džeparenje u Francuskoj. Sud BiH je osudio trgovce ljudima u decembru 2022. godine, nakon što je Tužilaštvo BiH podiglo optužnicu protiv osam osoba u maju 2018. godine, s tim da je sud izrekao kaznu zatvora samo petorici optuženih; jedan je oslobođen od optužbi; protiv jednog će se postupak posebno dovršiti zbog zdravstvenih razloga optuženog; a jedan je na slobodi. Policijske akademije pružaju osnovnu obuku na temu borbe protiv trgovine ljudima, a vlasti su (uz finansijsku i tehničku pomoć jedne međunarodne organizacije) održale obuku za pripadnike policije, Granične policije, tužioce i sudije po raznim pitanjima trgovine ljudima.

ZAŠTITA

Vlasti su nastavile pružati zaštitu žrtvama. Organi vlasti i nevladine organizacije su identificirali 38 žrtava trgovine ljudima, što je manji broj u odnosu na 61 žrtvu identificiranu u 2021. godini. Od toga je osam žrtava trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, 21 žrtva prisilnog rada, dvije su žrtve služenja u domaćinstvu u prisilno sklopljenom braku i sedam osoba su žrtve neodređenog oblika trgovine ljudima; sedam žrtava su žene, dvije žrtve su muškarci, 23 žrtve su djevojčice i šest žrtava su dječaci; pet žrtava su strani državlјani. Organi vlasti su ažurirali dva podzakonska akta 2021. godine kojima su propisane standardne operativne procedure (SOP) za identifikaciju i upućivanje žrtava organizacijama koje žrtvama pružaju usluge, uključujući i listu općih pokazatelja, ali su promatrači i dalje izvještavali o tome da neki službenici koji prvi dolaze u kontakt s potencijalnim žrtvama ne znaju koristi smjernice ili ih ne primjenjuju konzistentno i da ne posjeduju znanje da bi izvršili tačnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima. Vlada je uz finansijsku i tehničku pomoć jedne nevladine organizacije formirala pet dodatnih mobilnih timova od ukupno šest koji rade na terenu s ranjivim kategorijama; mobilni timovi su identificirali 26 potencijalnih žrtava (150 u 2021.) i više od 200 ranjivih osoba, prvenstveno djece.

Policija i socijalni radnici ponekad opravdavaju slučajeve potencijalnog prosjačenja na koje su primorana djeca i prisilnog rada djece iz romske zajednice kao tradicionalne kulturološke prakse i običaje i ponekad su vraćali djecu u njihove porodice čak i kada su roditelji bili uključeni u iskorištavanje svoje djece; u 2022. godini nije prijavljen niti jedan slučaj, ali u 2021. godini tužiocu su vratili 16 djece članovima njihovih porodica koji su bili uključeni u njihovo iskorištavanje. U prethodnim godinama, institucije čiji službenici prvi dolaze u kontakt s potencijalnim žrtvama, uključujući Graničnu policiju, lokalnu policiju i Službu za poslove sa strancima, nisu imale standardne smjernice ni pokazatelje trgovine ljudima za neregularne migrantske tokove, pitanja koja se postavljaju tokom intervjeta i prevodioca niti opći kapacitet za skrining velikog priliva migranata i izbjeglica. Međutim, vlasti su, u saradnji s međunarodnim organizacijama i nevladinim organizacijama, nastavile obučavati pripadnike Granične policije i osoblje iz Službe za poslove sa strancima kako da prepoznaju žrtve unutar neregularnih migrantskih tokova. Kao rezultat toga, vlasti su identificirale pet žrtava unutar migrantske populacije, smještene u privremenim prihvatnim centrima, u odnosu na četiri žrtve identificirane u 2021. godini – to je bio prvi put da su vlasti identificirale žrtve unutar neregularnih migrantskih tokova. Službenici koji dolaze prvi u kontakt s potencijalnim žrtvama trgovine ljudima su upućivali potencijalne žrtve trgovine ljudima na policiju koja je s njima obavljala razgovor i koja je ovlaštena da obavi zvaničnu identifikaciju žrtve. Međutim, promatrači su izvijestili da vođenje intervjeta i postupak identifikacije nisu transparentni i da institucije često traže od žrtava da sarađuju u istrazi i krivičnom postupku kako bi doobile asistenciju i podršku.

U 2021. godini vlasti nisu upatile sredstva za sigurne kuće koje vode nevladine organizacije zato što nije bio donesen državni budžet uslijed produžene političke krize. U prethodnim godinama su vlasti uplaćivale sredstva nevladinim organizacijama na osnovu broja žrtvama kojima pružaju asistenciju. Vlasti su izmijenile uvjete financiranja za 2022. godinu zbog izostanka financiranja u 2021. i omogućile su uplatu svih izdvojenih sredstava bez obzira na broj žrtava kojima se pruža asistencija. Nakon toga, vlasti su potpisale memorandum o razumijevanju sa sedam sigurnih kuća kojima upravljaju nevladine organizacije za pružanje pomoći žrtvama i izdvojile su

130.000 KM (71.040 USD) za sigurne kuće kojima upravljaju nevladine organizacije kroz fond za zaštitu žrtava kojim upravlja Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima. Vlasti su u saradnji sa sigurnim kućama kojima upravljaju nevladine organizacije pružile smještaj, psihosocijalnu podršku, medicinsku pomoć, hranu i higijenske uvjete, kao i pravnu pomoć. Sigurne kuće kojima upravljaju nevladine organizacije imaju kapacitet za smještaj i pružanje asistencije za približno 200 žrtava, a stručnjaci su izvjestili o kvalitetnim uslugama; sigurne kuće kojima upravljaju nevladine organizacije pružila su asistenciju 27 žrtava (56 u 2021. godini). Centri za socijalni rad također vode sedam dnevnih centara za djecu u kojima se pružaju edukacija, hrana i usluge pranja odjeće; dnevni centri su pružili pomoć 587 djece (373 u 2021. godini). Međutim, dnevni centri nemaju resurse, kapacitete ni osoblje i mogli su osigurati samo osnovnu hranu, organizirati radionice i pružiti kratkoročan smještaj za mali broj djece. Dok pristup zaštiti nije standardiziran i utemeljen je na aktima koji nisu pravno obavezujući, vlasti su u saradnji s jednom nevladinom organizacijom izradile smjernice i standarde za pružanje asistencije žrtvama, posebno djeci; početak provedbe smjernica čeka na njihovo usvajanje od strane Vijeća ministara BiH (VM) od 2021. godine. Žrtve iz BiH mogu napuštati sigurne kuće koje vode NVO dobrovoljno, nakon što o tome obavijeste osoblje i policiju, dok je stranim žrtvama potrebno odobrenje policije i Službe za poslove sa strancima. Sigurne kuće koje vode nevladine organizacije imenuju staratelja za svako dijete žrtvu i obezbijedila su zaseban prostor namijenjen djeci. U jednoj sigurnoj kući koju vodi NVO su smješteni muškarci žrtve trgovine ljudima, ali im se ne nude specijalističke usluge. Sigurne kuće koje vode nevladine organizacije su izvjestile o izradi plana reintegracije za svaku žrtvu posebno, uključujući i stručnu obuku, ali promatrači su izvjestili o slučajevima u kojima žrtve ponekad provedu nekoliko godina u sigurnoj kući uslijed sporih sudskih postupaka i nemogućnosti reintegracije. Prema zakonu, državlјani BiH koji su identificirani kao žrtve u inostranstvu imaju pravo na pomoć pri repatrijaciji, kao i žrtve iz drugih zemalja koje su identificirane u BiH; nijedna žrtva nije tražila pomoć za repatrijaciju (jedna žrtva je tražila pomoć u 2021. godini). Strane žrtve imaju pravo na humanitarnu vizu na osnovu koje mogu privremeno boraviti i raditi u BiH i žrtvama je omogućen period refleksije u trajanju od 30 dana u kojem trebaju odlučiti da li će podnijeti zahtjev za vizu; nijedna žrtva nije podnijela

zahtjev za izdavanje vize iz humanitarnih razloga (nijedna žrtva nije podnijela zahtjev ni u 2021. godini).

Vlasti su zbog neadekvatnih nastojana na identifikaciji žrtava kažnjavale žrtve za nezakonita djela na koja su ih prisiljavali trgovci. Organi vlasti su prekršajno kažnjavali žrtve trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, prisilnog prosjačenja i prisiljavanja na činjenje krivičnih djela; neke žrtve su se suočile s neplaćenim novčanim kaznama u visini od 10.000 do 15.000 KM (5.470 do 8.200 USD) nakon što im je izrečeno više novčanih kazni. Vlasti su izvijestile da standardne operativne procedure sadrže standarde o zabrani kažnjavanja žrtve, ali su nevladine organizacije izvijestile da vlasti, zbog nepoznavanja standardnih operativnih procedura, još uvijek ponekad kažnjavaju žrtve, a takva situacija je otežana čestim rotacijama i fluktuacijom zaposlenih. Prema entitetskim zakonima, prema kojima je „navođenje na prostituciju“ kažnjivo djelo, omogućeno je organima za provođenje zakona da tretiraju djecu uzrasta 14 i više godina kao maloljetnike koji dobrovoljno pružaju usluge komercijalnog seksa, a ne kao žrtve silovanja ili trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja. Zakonom su propisani zaštita svjedoka i besplatna pravna pomoć, ali niži sudovi nemaju potrebnu tehničku opremu za organiziranje svjedočenja uz adekvatne mjere zaštite i povjerljivosti. Osim toga, vlasti su se oslanjale na nevladine organizacije u pružanju besplatne pravne pomoći, s tim da nisu uplatile sredstva nevladinim organizacijama, uprkos postojanju ugovora o uplati sredstava. Vlasti također imaju centre za pružanje pravne pomoći, ali su u praksi nevladine organizacije te koje najvećim dijelom žrtvama pružaju pravnu pomoć. Vlasti nisu konzistentno provodile istrage i krivično gonjenje usmjereno na žrtvu. Naprimjer, tužiocima nije trebala potvrda da su sposobljeni za rad sa djecom, a djeca su se susretala sa svojim trgovcima u čekaonici prije ulaska u sudnicu, čime je vjerovatno uzrokovana njihova retraumatizacija i/ili su stvorene mogućnosti za upućivanje prijetnji i zastrašivanje žrtve. U prethodnim godinama su pripadnici organa za provođenje zakona često ispitivali djecu žrtve bez prisustva psihologa ili socijalnog radnika, nisu na konzistentan način obavještavali zastupnike žrtava o vođenju razgovora sa žrtvom i neki sudovi su od žrtava tražili da one svjedoče bez prethodne najave ili pripreme. Žrtve mogu podnijeti imovinskopopravni zahtjev u toku krivičnog postupka ili mogu

pokrenuti građansku parnicu; 2019. godine je jedan okružni sud žrtvi dodijelio odštetu u iznosu od 7.500 KM (4.100 USD), ali žrtva nikad nije isplaćena zato što su sredstva od prodaje nezakonito stečene imovine i nezakonito stečena novčana sredstva oduzeta od trgovaca Ijudima uplaćena u državni budžet i nisu iskorištena za obeštećenje žrtve. Tužilaštvo BiH je izdalo obavezne instrukcije za tužioce da podnose imovinskopravni zahtjev u predmetima trgovine Ijudima, ali su sudije generalno odbijale dodijeliti odštetu u krivičnom postupku i poticale su žrtve da traže obeštećenje u građanskoj parnici. Promatrači su izvijestili da su u građanskopravnom postupku žrtve morale ponovo svjedočiti i podvrgavati se medicinskom pregledu, čime je prouzročena njihova retraumatizacija, uprkos tome što su počinitelj/počinitelji djela trgovine Ijudima već pravomoćno osuđeni u krivičnom postupku.

PREVENCIJA

Vlasti su i dalje radile na prevenciji trgovine Ijudima. Provele su državnu strategiju za period 2020-2023. i Državni koordinator je izradio godišnji izvještaj o radu i organizirao je četiri koordinaciona sastanka s međunarodnim organizacijama i domaćim NVO i tri koordinaciona sastanka s regionalnim monitoring timovima. Osim toga, vlada na državnom nivou, vlade na nivou Federacije, RS-a i Brčko distrikta i svih 10 kantona su usvojile i provele svoje akcione planove. I dalje postoji 18 regionalnih koordinacionih timova: 11 u Federaciji (10 kantonalnih i jedan na entitetskom nivou FBiH); šest u RS-u i jedan u Brčko distriktu. Regionalni koordinacioni timovi se sastoje od predstavnika organa za provođenje zakona, vlasti i nevladinih organizacija, dok je zvaničnik Ministarstva unutarnjih poslova koordinator. Pet kantonalnih vlada u Federaciji je izdvojilo sredstva za naknadu za rad u regionalnim monitoring timovima kako bi potaknule učešće. Naprimjer, Kanton Sarajevo je odobrio i uplatio naknadu svakom članu regionalnog koordinacionog tima u iznosu od 300 KM (160 USD) mjesečno, što na godišnjem nivou iznosi ukupno 72.000 KM (39.340 USD). Hercegovačko-neretvanski kanton je također izdvojio po 200 KM (110 USD) za svakog člana regionalnog koordinacionog tima, što na godišnjem nivou iznosi ukupno 19.200 KM (10.490 USD). Međutim, Brčko distrikt i pet kantonalnih vlada nisu izdvojili sredstva za rad u regionalnim monitoring timovima, a neki učesnici su

izvijestili da im je teško izdvojiti vrijeme za učešće ili koordinaciju rada regionalnih monitoring timova, posebno bez naknade za rad i uz dodatne radne obaveze. Vlasti su, uz finansijsku i tehničku pomoć nevladinih organizacija, obučile članove RMT-a, ali je samo jedan romski aktivist bio uključen u RMT-ove. Vlasti su trima lokalnim nevladnim organizacijama dodijelile 10.000 KM (5.460 USD) za provođenje kampanje podizanja svijesti javnosti o proaktivnoj identifikaciji. Vlada je u budžetu izdvojila 1,3 miliona KM (710.380 USD) za povećanje pristupa stanovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju za pripadnike romske zajednice; međutim, vlada nije isplatila sredstva nakon što je Ministar za ljudska prava i izbjeglice lišen slobode pod optužbom za korupciju, što je odgodilo dostavljanje odluka o dodjeli grant sredstava Vijeću ministara na odobrenje. Institucije na državnom nivou su regulirale rad agencija za zapošljavanje koje su obavezne posjedovati dozvolu i registrirati se, ali inspektor rada nemaju resurse za adekvatan inspekcijski nadzor nad agencijama za zapošljavanje i nisu izvijestili da li su u toku izvještajnog perioda proveli ijedan inspekcijski nadzor. Vlasti nisu uložile napore da smanje potražnju za komercijalnim seksualnim uslugama. Vlada za svoje diplomatsko osoblje nije osigurala obuku na temu borbe protiv trgovine ljudima.

PROFIL TRGOVINE LJUDIMA: Kao što je izvještavano u prethodnih pet godina, trgovci ljudima iskorištavaju domaće i strane žrtve u BiH i trgovci iskorištavaju žrtve iz BiH u stranim zemljama. U 2022. godini su trgovci ljudima iskorištavali strane žrtve iz Afganistana i Pakistana u seksualne svrhe. U prethodnim godinama su žrtve iz Afganistana, Kube, Gambije, Libije, Srbije, Šri Lanke i susjednih zemalja na Balkanu iskorištavane u BiH. Trgovci ljudima iskorištavaju punoljetne i maloljetne ženske osobe iz BiH, žrtve trgovine ljudima, u seksualne svrhe u zemlji u privatnim stanovima i motelima. Romska djeca se iskorištavaju za prisilno prosjačenje, izvršenje krivičnih djela, pružanje seksualnih usluga i služenje u domaćinstvu u prisilno sklopljenim brakovima. Punoljetne i maloljetne ženske osobe iz drugih evropskih zemalja se podvrgavaju trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja unutar zemlje. Trgovci iskorištavaju žrtve iz BiH u seksualne svrhe i za prisilni rad u sektoru građevinarstva i drugim sektorima u drugim zemljama širom Evrope. Migranti i izbjeglice iz Afganistana, Irana, Iraka, Pakistana, Sirije i susjednih

zemalja, posebno žene i djeca bez pratnje, koji prolaze kroz BiH ili su zaglavljeni u BiH ili su krijumčareni kroz BiH, u opasnosti su da postanu žrtve trgovine ljudima.